

Kennismaking met het Drentsche Aa- gebied

A(a) en E(e) zijn in Noord-Nederland gebruikelijke aanduidingen voor min of meer natuurlijke wateren. De aanduiding Drentsche Aa is een Groningse naam voor de beek die vanuit Drenthe naar de stad Groningen stroomt. In Drenthe zelf heeft deze beek vele namen, afhankelijk van de plaats in de buurt van de beek. De naam is in de loop der jaren op diverse wijzen gespeld. De meest gebruikelijke schrijfwijze is nu Drentsche Aa. Dat gebeurt ook in dit themanummer, tenzij het een geciteerde titel betreft. Het Drentsche Aa stelsel heeft een omgekeerde Y-vorm, met in het zuiden een westelijke en een oostelijke hoofdtak.

De meeste **oorspronggebieden** van het bekenstelsel bevinden zich ten zuiden van de lijn Assen - Gieten, op het Drents Plateau, net ten westen van de Hondsrug. De Hondsrug vormt de waterscheiding met de Hunze. De oorspronggebieden bestonden in de 19e eeuw voor een groot deel uit heidevelden en hoogvenen, die in de 20e eeuw zijn ontgonnen tot landbouwgronden of zijn bebost tot boswachterijen. Vanuit de oorspronggebieden zijn verbindingen gegraven naar de **bovenlopen** van het bekenstelsel. De bovenlopen zijn vrijwel geheel gekanaliseerd en de beekdalen herverkaveld. De belangrijkste bovenlopen van de westelijke tak zijn Witterdiep-Anreepdiep en Grolloërdiep-Amerdiep, die bij Anreep samenkomen in het Deurzerdiep. Bij Assen liggen enkele laagten die alleen oppervlakkig kunnen afwateren, omdat slecht doorlatende kleilagen in de ondergrond voorkómen dat dit water wegzakt. Het Witterdiep-Anreepdiep systeem voert dit water af en ontvangt veel water uit de stad Assen.

De oostelijke tak stroomt tussen twee parallel verlopende ruggen, onderdeel van de Rolderrug en ligt hoger in het landschap dan de westelijke tak. De belangrijkste en niet verkavelde bovenloop van de oostelijke tak is het Andersche Diep, dat bij Rolde overgaat in het verkavelde Rolderdiep.

De **middenlopen** van de westelijke tak, Deurzerdiep-Loonerdiep-Taarlosche Diep hebben nog hun oorspronkelijke vorm, evenals het laagste deel van de oostelijke tak; het Gasterensche Diep. Bij Loon is een aftakking naar het Noord-Willemskanaal gegraven, waarin een groot gedeelte van het beekwater verdwijnt. Beide takken komen bij Oudemolen samen en vormen dan het Oudemolensche Diep. Iets noordelijker voegt het Anlooërdiepe zich hierbij in het Schipborgsche Diep.

Het middenlopengebied is de kern van het bekenstelsel. Er liggen ruggen van noordwest naar zuidoost, waar beeklopen doorheen gebroken zijn, bijvoorbeeld bij Loon, Gasteren en Oudemolen. Het is het gebied met de hoogste kweldruk en heeft daardoor diverse bronnen. Tussen de beide hoofdtakken ligt het Ballooërveld, een zeer gevarieerd heide-, stuifzand- en stroetengebied met een zeer grote rijkdom aan archeologische en cultuurhistorische bijzonderheden. Kenmerkend voor het middenlopengebied is ook het grote aantal oude en nog zeer gave esdorpen, zoals het kerkdorp Anloo.

De overgang van het middenlopengebied naar de **benedenloop** ligt ongeveer bij Westlaren. Het Westerdiep wordt hier grensrivier met de provincie Groningen en heet dan Drentsche Aa. Bij Glimmen is een tweede aftakking gemaakt naar het Noord-Willemskanaal. Slechts een klein deel van het Drentsche Aa-water stroomt door naar de Oude Aa en het Paterswoldse Meer. Hier liggen de polders Glimmen, Lappenvoort en het Oosterland.

Vroeger liep de Drentsche Aa via het Hoornse Diep naar Groningen; nu bereikt het water de stad via het Noord-Willemskanaal en gaat vervolgens via het Eemskanaal naar Delfzijl. In Groningen verwijzen de Aa Kerk en de kades Hoge en Lage der Aa nog naar de oude loop door de stad. De beek ging hier over in het Reitdiep, die ooit al het water van Noord Drenthe afvoerde naar de Lauwerszee bij Zoutkamp

